

DEJVID NIKOLS

POČETNO
PITANJE

Preveo
Marko Mladenović

■ Laguna ■

Naslov originala

David Nicholls

STARTER FOR TEN

Copyright © 2003 by Hartleigh Ltd

Translation Copyright © 2012 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

*Ani i Alenu Nikols.
I Hani, razume se.*

PRVA RUNDA

Odlično je poznavala taj tip – neodređene težnje,
duševna bolest, poznavanje spoljašnjosti knjiga...

E. M. FORSTER, *Hauardov kraj*

1.

PITANJE: Koji je plemić, pastorak Roberta Dadlija i nekadašnji miljenik Elizabete I, predvodio rđavo pripremljenu i neuspešnu pobunu protiv kraljice, nakon čega je pogubljen 1601. godine?
ODGOVOR: Eseks.

Svi mladi ljudi brinu o svemu i svačemu, to je prirodan i neizbežan deo odrastanja, a kada je meni bilo šesnaest godina, najviše sam u životu strepeo od toga da više nikada neću postići ništa tako vredno, ili čisto, ili plemenito, ili pravo, kao uspeh koji sam ostvario na nižem stupnju završnih srednjoškolskih ispita.*

Razume se da tada nisam od toga pravio bogzna šta; nisam uramio svedočanstva niti uradio nešto slično uvrnuto, i ovde ne bih da ulazim u konkretne ocene, jer tako ispada da samo želim da se nadmećem, ali zacelo mi je bilo drago što ih imam; kvalifikacije. Imao sam šesnaest godina i prvi put u životu osećao sam se kvalifikovanim za nešto.

Naravno, sve je to bilo baš, baš davno. Sad mi je osamnaest leta, i volim da mislim da svemu tome prilazim mnogo

* U Britaniji se završni srednjoškolski ispiti polažu u dva navrata, niži stupanj (O-level) sa šesnaest godina i viši stupanj (A-level) sa osamnaest. (Prim. prev.)

mudrije i opuštenije. Tako da viši stupanj mojih završnih ispita, u poređenju s nižim, nije naročito važan. Uz to, poimanje da se inteligencija nekako može izmeriti pomoću nekog besmislenog, zastarelog metoda pisanih ispita očita je zabluda. Imajući sve to u vidu, bili su to najbolji rezultati na višem stupnju završnih ispita u gimnaziji Lengli strit u 1985, zapravo najbolji u minulih petnaest godina, tri petice i jedna četvorka, što je devetnaest bodova – eto, sad sam kazao – ali ja zbilja, iskreno ne smatram da je to preterano bitno, samo ih pominjem uzgred. Bilo kako bilo, u poređenju s drugim odlikama, kao što su fizička hrabrost, ili popularnost, ili naočitost, ili čista koža, ili aktivan seksualni život, puko znanje o čitavoj gomili *stvari* zapravo i nije posebno važno.

Ali kao što je govorio moj tata, kod obrazovanja su najvažnije prilike koje ono nosi sa sobom, vrata koja otvara, jer znanje je inače, samo po sebi i samo za sebe, slepa ulica, naročito odavde gde ja sedim, ovde, u sredu po podne pred kraj septembra, u fabrici koja proizvodi tostere.

Raspust sam proveo radeći u odeljenju za otpremu preduzeća *Ešvort elektrikals*, što znači da sam zadužen za stavljanje tostera u kutije pre no što ih pošalju u maloprodaju. Razume se, postoji tek ograničen broj načina da se toster stavi u kutiju, te sam, sve u svemu, proveo dva poprilično dosadna meseca, ali nije sve bilo rđavo: zarađivao sam 1,85 funti na sat, što nije loše, i jeo tost do mile volje. Budući da mi je poslednji dan ovde, budno sam motrio da li se iz ruke u ruku kradomice dodaje čestitka s oproštajnim porukama i da li se skupljaju prilozima za oproštajni poklon, i čekao da vidim u koji ćemo pab na oproštajno piće, ali sada je 18.15, te mislim da se verovatno pouzdano može pretpostaviti da su svi naprosto otišli kući.

Još bolje, jer ionako sam imao druge planove, pa uzimam svoje stvari, grabim pregršt hemijskih olovaka i rolnu selotejpa

iz ormara s kancelarijskim priborom i krećem na kej, gde se nalazim sa Spenserom i Tonom.

Sa svojih 2.360 jardi ili 2,158 kilometara, Sautendski kej je zvanično najduži kej na svetu. To je verovatno malčice *predugo*, da budem iskren, posebno kada teglite mnogo piva. Imamo dvanaest velikih limenki skola, slatko-kisele svinjske ćufte, prženi pirinač i krompiriće u sosu od karija – ukusi sa svih strana sveta – ali dok stignemo do kraja keja, pivo je toplo a klopa hladna. Pošto je ovo izvanredna proslava, Ton je morao da dovuče i svoj portabl kasetofon, koji je veličine omanjeg garderobnog ormara i, slobodno se može reći, verovatno nikada neće zatresti nijedan geto,* ako ne računamo Šuberines. Na njemu trenutno svira Tonova kućna kompilacija *Najveći hitovi Led cepelina*, dok se smeštamo na klupu na kraju i posmatramo kako sunce veličanstveno zalazi za rafineriju nafte.

„Nećeš se pretvoriti u drkadžiju, jelda?“ pita Ton, otvarajući limenku piva.

„Kako to misliš?“

„Misli da nam se nećeš početi ponašati kao pravi mali *student*“, kaže Spenser.

„Ali ja jesam student. Hoću reći, biću, tako da...“

„Ne, mislim, nećeš postati seronja i dići nos i doći kući za Božić u odori, pričati latinski i govoriti 'čovek ovo' i 'čovek ono' i sve to...“

„Jeste, Tone, *baš* ću to da uradim.“

„E pa nemoj. Jer si već dovoljno veliki seronja da ne moraš da postaješ još veći seronja.“

* U engleskom žargonu, portabl kasetofon zove se *ghetto-blaster*, što bi doslovno značilo nešto što trese geto (zvukom). (Prim. prev.)

Ton me često zove „seronja“; ili „seronja“ ili „princ peško“, ali štos je izvršiti svojevrсно jezičko prilagođavanje i truditi se da to vidiš kao da je od milošte, isto kao što neki parovi tepaju „dragi“ ili „dušo“. Ton se upravo zaposlio u skladištu prodavnice elektronike *Karis*, i polako razvija lep sporedni posao s marnutim portabl stereo-uređajima, kao što je ovaj koji trenutno slušamo. Njegova je i kaseta *Led cepelina*; Ton sebe voli da zove „metalac“, što zvuči stručnije od „roker“ ili „ljubitelj hevi metala“. I oblači se kao „metalac“: mnogo svetloplavog teksasa i duga, začesljana blistava plava kosa, kao u kakvog ženskastog vikinga. Tonova kosa je zapravo *jedina* njegova ženskasta osobina. To je, konačno, čovek ogrezao u surovo nasilje. Znaš da si imao uspešan večernji izlazak sa Tonom tek kada dođeš kući i shvatiš da ti nije gurnuo glavu u klozetsku šolju i povukao vodu.

Sada svira „Stairway to Heaven“.

„Je l' moramo da slušamo ovo usrano hipi sranje, Tone?“, pita Spenser.

„Ovo su *Cepelini*, Spense.“

„Znam da su *Cepelini*, Tone, zato i želim da isključiš to govno.“

„Ali *Cepelini* su najjači.“

„Zašto? Zato što ti kažeš da su najjači?“

„Ne, zato što su bili izuzetno uticajan i važan bend.“

„Oni pevaju o *vilama*, Toni. Blam je...“

„Ne o vilama...“

„Onda o vilenjacima“, kažem ja.

„Nisu to samo vile i vilenjaci, to je *Tolkin*, to je književnost...“

Ton to obožava; knjige s mapama na početku i korice s ilustracijama krupnih, zastrašujućih žena u oklopljenom donjem rublju od veriga, s teškim mačevima u rukama, žena kojima bi se, u savršenom svetu, ženio. A to je, u Sautendu, u stvari, znatno izvodljivije no što mislite.

„U čemu je uopšte razlika između vile i vilenjaka?“, pita Spenser.

„Ne znam. Pitaj Džeksona, on je taj seronja s kvalifikacijama.“

„Ne znam, Tone“, kažem.

Počeo je gitarski solo i Spenser se već leca. „Hoće li se ikada završiti, ili će samo ići i ići i ići unedogled...“

„To je sedam minuta i trideset dve sekunde čiste genijalnosti.“

„Čistog mučenja“, kažem. „Zašto uopšte uvek ti moraš da biraš?“

„Zato što je moj kasetas...“

„Koji si *cornuo*. Tehnički gledano, i dalje pripada *Karisu*.“

„Jeste, ali ja kupujem baterije...“

„Ne, ti *kradeš* baterije...“

„Ove nisam, ove sam kupio.“

„Koliko su stajale baterije?“

„Funtu i devedeset osam penija.“

„Dobro, ako ti dam šezdeset šest penija, možemo li da pustimo nešto pristojno?“

„Kao šta, Kejt Buš? Dobro, Džeksone, hajde da pustimo nešto od *Kejt Buš*, da se svi divno provedemo dok slušamo *Kejt Buš*, da se svi *siti izđuskamo* i *ispevamo* uz *Kejt Buš*...“ I dok se Ton i ja gložimo, Spenser se nagne ka kasetofonu, ne uzbuđujući se, izvadi *Najveće hitove Led cepelina* i zavrljači ih daleko u more.

Ton vikne „Ej!“ i gađa ga limenkom piva dok obojica trče po keju. Najbolje je ne mešati se previše u njihove tuče. Ton ima običaj da malko izgubi vlast nad sobom, kad ga zaposedne Odinov duh ili šta već, i ako se budem umešao, neizbežno će se završiti tako što će mi Spenser sedeti na rukama dok mi Ton prdi u lice, te samo sedim veoma mirno, pijem svoje pivo i gledam kako Ton pokušava da prebaci Spenserove noge preko ograde na keju.

Iako je septembar, večernji vazduh je prožet nagoveštajem vlažne studeni, osećajem da se leto bliži kraju, pa mi je drago što sam obukao svoj kaput iz vojnih viškova. Oduvek sam mrzeo

leto; sunce koje po podne sija na ekran televizora i neumoljivi pritisak da se bude u majici i šorcu. Mrzim majice i šorceve. Kada bih stajao ispred apoteke u majici i šorcu, siguran sam da bi neka draga starica pokušala da mi ubaci novčić u teme.

Ne, ja se istinski radujem jeseni, tome da šutiram lišće dok idem na predavanje, da uzbuđeno pričam o metafizičkim pesnicima s devojkom po imenu Emili, ili Katarina, ili Fransoaz, ili kako već, u crnim neprozirnim čupavim helankama i s pažićem po ugledu na Luiz Bruks, a da zatim odemo zajedno u njen sobičak u potkrovlju i vodimo ljubav ispred njene električne grejalice. Nakon toga, naglas ćemo čitati T. S. Eliota i piti odličan stari porto iz sićušnih čaša dok slušamo Majlsa Dejvisa. Tako barem zamišljam da će biti. Doživljaj univerziteta. Volim reč *doživljaj*. Zvuči kao vožnja u zabavnom parku.

Tuča je završena, i Ton sagoreva višak agresije tako što gađa galebove slatko-kiselim svinjskim ćuftama. Spenser se vraća, upasujući košulju, seda kraj mene i otvara novu limenku piva. Spenser zaista ume s limenkom piva; dok ga posmatrate, mogli biste, maltene, pomisliti da pije iz čaše za martini.

Spenser će mi najviše nedostajati. On neće ići na fakultet, iako je bez premca najpametniji čovek koga sam u životu upoznao, kao i najnaočitiji, najčvršći i najgotivniji. Ne bih mu rekao ništa od toga, naravno, jer bi zvučalo malčice nastrano, ali ionako nema potrebe, jer on to očigledno zna. Mogao je da ode na fakultet da je to zbilja želeo, ali zabrljao je na ispitima; ne mora da znači da je bilo namerno, ali svi su ga videli kako to radi. Sedeo je u klupi pored mene kada smo pisali sastav iz engleskog na zadatu temu, ali po kretnjama njegove olovke videlo se da on ne piše, već da *crta*. Za pitanje o Šekspiru nacrtao je *Vesele žene vindzorske*, a za poeziju crtež pod naslovom „Vilfred Oven doživljava užase rovova iz prve ruke“. Neprestano sam nastojao da mu uhvatim pogled, kako bih mu uputio prijateljski znak

očima u fazonu „ma daj, družo“, ali on je sve vreme držao obo-
renu glavu i crtao, a potom, kada je isteklo sat vremena, ustao
je i izašao, namignuvši mi usput; nije to bio razmetljiv mig, već
neznatno suzan, crvenooki mig, kao kod odvažnog britanskog
vojnika koji izlazi pred streljački vod.

Posle toga, jednostavno je prestao da izlazi na ispitu. U
poverenju, nekoliko puta je pomenut izraz „slom živaca“, ali
Spenser je odveć opušten da bi doživeo slom živaca. Ali i da
je doživeo, zbog njega bi i taj slom živaca bio opušten. Kako ja
to vidim, čitav taj namučeni egzistencijalistički trip u fazonu
Džeka Keruaka dobar je do određene granice, ali ne ako će ti
uticati na ocene.

„I šta ćeš da radiš, Spense?“

Skuplja oči, gleda u mene. „Kako to misliš, šta ću da radim?“

„Znaš. Posao.“

„Imam posao.“ Spenser prima socijalnu pomoć, ali i radi na
crno na benzinskoj pumpi na putu A127, koja radi celu noć.

„Znam da imaš posao. Ali u budućnosti...“

„Nevolja je u tome, Brajane, prijatelju moj, što ti potcenjuješ
draž života na benzinskoj pumpi koja radi celu noć. Smem da
jedem slatkiše do mile volje. Čitam putne atlase. Udišem zani-
mljiva isparenja. Besplatne vinske čaše...“ Muški nateže pivo
i gleda kako da promeni temu. Poseže u svoju haringtonku i
vadi kasetu s rukom ispisanim omotom: „Snimio sam ti ovo.
Da možeš da puštaš pred svojim novim drugovima s fakulteta,
da ih prevariš da imaš ukusa.“

Uzimam kasetu, na čijem hrbatu piše „Brajeva koledž kom-
pilacija“ brižljivo iscrtanim velikim 3-D slovima. Spenser je
sjajan umetnik.

„Ovo je divno, Spenseru, hvala ti, družo...“

„U redu je, Džeksone, to je obična kasetna od šezdeset devet
penija s pijace, nema potrebe da cmizdiš zbog toga.“ Tako on

kaže, ali obojica znamo da traka s kompilacijom od devedeset minuta znači dobra tri sata posla, pa i više ako ćeš dizajnirati i omot. „Pusti je, hoćeš? Pre nego što se vrati onaj mapet.“

Stavljam kasetu unutra, pritiskam dugme i Kertis Mejfeld peva „Move On Up“. Spenser je bio mod,* ali prešao je na starinski soul, na Ala Grina, Gila Skot-Herona, tome slično. Spenser je toliko kul da voli čak i *džez*. I to ne samo Šade i *Stajl kaunsl*; pravi džez, onaj što razdražuje i smara. Neko vreme sedimo i slušamo. Ton sada pokušava da izmami novac iz teleskopâ pomoću skakavca koji je kupio na ekskurziji u Kaleu, a Spenser i ja gledamo kao popustljivi roditelji deteta s ozbiljnim problemima u ponašanju.

„Znači dolazićeš za vikend?“, pita Spenser.

„Ne znam. Valjda. Ne svaki vikend.“

„Potrudi se da dolaziš, važi? Inače ću ostati ovde sâm, zarobljen s Konanom Varvarinom...“, i Spenser klima glavom prema Tonu, koji sada skače iz zaleta i šutira teleskop.

„Zar ne treba da nazdravimo ili šta već?“, pitam.

Spenser krivi usta. „Da *nazdravimo*? Za šta?“

„Znaš – budućnost ili šta već?“

Spenser uzdahne i kucne se sa mnom limenkom. „Za budućnost. I da ti se iščisti koža.“

„Nosi se, Spenseru“, kažem.

„Nosi se, Brajane“, kaže on, ali kroz smeh.

Kada stignemo do poslednjih limenki piva, već smo prilično pijani, te ležimo na leđima i ništa ne govorimo, samo slušamo more i Otisa Redinga, koji peva „Try A Little Tenderness“, i u ovo vedro veče pred kraj leta, dok gledam u zvezde, između svoja

* Pripadnik britanske supkulture šezdesetih godina XX veka, koja je podrazumevala oblačenje u mini-suknje, zvonaste pantalone, jarke boje, vožnju skuterima itd. (Prim. prev.)

dva najbolja drugara, osećam se kao da pravi život napokon počinje i da je apsolutno sve moguće.

Želim da mogu da slušam snimke klavirskih sonata i da znam ko svira. Želim da idem na koncerte klasične muzike i da znam kad treba da se tapše. Želim da mogu da „kapiram“ savremeni džez a da mi sve to ne zvuči kao užasna greška, i želim da znam ko su tačno *Velvet andergraund*. Želim da budem do kraja angažovan u Svetu Ideja, želim da razumem složenu ekonomiju i šta ljudi vide u Bobu Dilanu. Želim da imam radikalne, ali čovekoljubive i dobro potkovane, političke ideale, i želim da vodim vatrene ali razborite rasprave za drvenim kuhinjskim stolovima i da izgovaram rečenice kao što su „iznesite svoje uslove!“ i „vaša premisa je očito varljiva!“, a zatim naprasno otkrijem da je izašlo sunce i da smo pričali čitavu noć. Želim da se sa samopouzdanjem služim rečima kao što su „eponimski“* i „solipsistički“ i „utilitaran“. Želim da naučim da cenim dobra vina i egzotične likere, i kvalitetne viskije, i da naučim kako da ih pijem a da se ne pretvorim u potpunog kretena, i da jedem čudnovatu i egzotičnu hranu, jaja od zviždovke i jastoga termidor, jela koja jedva zvuče jestivo, ili koja ne mogu da izgovorim. Želim da vodim ljubav s prelepim, prefinjenim, zastrašujućim ženama, preko dana ili čak s upaljenim svetlom, i trezan, i bez straha, i želim da mogu tečno da govorim mnogo jezika, a možda čak i poneki mrtvi jezik, i da nosim beležnicu u kožnom povezu u koju zapisujem pronicljive misli i zapažanja, a povremeno i koji stih. Najviše od svega želim da čitam knjige; knjige debele poput cigle, knjige u kožnom povezu s neviđeno tankim listovima i onim tamnocrvenim trakama što služe da obeležiš gde si stao; jeftine, prašnjave, polovne knjige sabranih

* Eponim, ono po čemu se nešto naziva. (Prim. prev.)

stihova, nepojmljivo skupe, uvozne knjige s nerazumljivim esejima sa stranih univerziteta.

U nekom trenutku, voleo bih da mi sine neka originalna zamisao. I voleo bih da se nekome svidim, ili da me neko možda čak i zavoli, ali sačekaću i videću. A što se tiče posla, još nisam siguran šta tačno želim, ali nešto što ne prezirem i od čega mi nije muka, a to znači da ne moram stalno da brinem o novcu. I sve će mi to pružiti fakultetsko obrazovanje.

Ispijamo pivo, a potom sve izmiče kontroli. Ton mi baca cipele u more, te kući moram da otpešaćim u čarapama.

2.

PITANJE: U kom filmu iz 1948. godine, snimljenom po motivima priče Hansa Kristijana Andersena u režiji Pauela i Presburgera, Mojra Širer otpleše u smrt pred parnu lokomotivu?

ODGOVOR: U *Crvenim cipelicama*.

Arčer roud 16, kao i sve ostale kuće u Arčer roudu, jeste mezoneta, umanjena francuske imenice (ženskog roda) *maison*, što doslovno znači „kućica“. Ja tu živim sa svojom mamom, i ako vas zanima jedan zbilja neugodan stambeni aranžman, onda osamnaestogodišnji muškarac i četrdesetjednogodišnja udovica u mezoneti zaista nemaju premca. Ovo jutro je dobar primer. Ležim pod jorganom u 8.30, slušam „Jutarnji program“ i gledam makete aviona koje vise s tavanice. Trebalo je da ih skinem, znam, ali u nekom trenutku, pre koju godinu, prestali su da budu dražesno dečački i postali zabavno kič, pa sam ih ostavio tu gore.

Mama ulazi, zatim kuca.

„Bro jutro, spavalice. Danas ti je važan dan!“

„Zar ti nikad ne kucaš, mama?“

„Kucala sam!“

„Ne, ušla si, pa si *onda* kucala. To nije kucanje...“

„Pa? Ništa nisi *radio*, zar ne?“ Pogleda me iskosa.

„Ne, ali...“

„Nemoj mi reći da imaš neku devojkicu tu unutra sa sobom“, i cimne za kraj jorgana. „Hajde, dušice, nemoj da se stidiš, popričajmo o tome, izađi, izađi, ko god da si...“ Trgnem jorgan natrag preko glave. „Odmah ću sići...“

„Ovde smrdi, baš *smrdi*, znaš li to?“

„Ne čujem te, mama...“

„Smrdi na dečake. Šta to dečaci tačno *rade* pa proizvode takav smrad?“

„Onda je još bolje što idem, zar ne?“

„Kad ti kreće voz?“

„U dvanaest i petnaest.“

„Zašto si onda još u krevetu? Evo; oproštajni poklon za tebe...“, i baca kesu za kupovinu na navlaku za jorgan. Otvaram je; unutra je providna plastična tuba, onakva u kakvoj dobijate teniske loptice, ali koja ovde sadrži tri čvrsto smotana para pamučnih muških sliperica u bojama nacističke zastave, crvenoj, beloj i crnoj.

„Mama, nije trebalo...“

„Ma to je samo sitnica.“

„Ne, hoću reći voleo bih da nisi.“

„Nemoj da mi pametuješ, mladiću. Samo ustani. Treba da se pakuješ. I otvori prozor, molim te.“

Kada ode, istresem gaće iz plastične tube na jorgan, uživajući u izrazitoj svečanosti te prilike. Jer ovo su, istinski, Poslednje Gaće Koje Će Mi Majka U Životu Kupiti. Bele nisu loše, i vidim da crne poseduju izvesnu izdržljivost, ali *crvene*? Je l' bi one to trebalo da izgledaju malo *smeono* ili šta već? Za mene, crvene gaće su gaće koje kažu „stop“ i „opasnost“.

Ali u odvažnom duhu pustolovine, ustajem iz postelje i navlačim crvene gaće. Šta ako su kao *crvene cipelice*, pa ne mogu da ih skinem? Nadam se da nisu, jer kada proverim rezultat u garderobnom ogledalu to izgleda kao da me je neko upucaao u preponu. Ipak navlačim jučerašnje pantalone, pa s prljavim zubima i

slatko-kiselim dahom, i još malko ošamućen od sinoćnog skola, silazim na doručak. Zatim ću se samo okupati, pa se spakovati i otići. Ne mogu da verujem da stvarno odlazim. Ne mogu da verujem da mi je *dozvoljeno*.

Ali razume se da je danas najveći izazov spakovati se, izaći iz kuće i popeti se na voz a da mama ne izgovori reči „Tata bi se ponosio tobom“.

Utorak je, julsko veče, napolju je još svetlo, i zavese su napola navučene da bismo lepo videli teliš. Ja sam u pidžami i kućnom mantilu, pošto sam se okupao, neznatno mirišem na higijenski sapun i pomno sam usredsređen na Erfiksovu maketu bombardera Lankaster u razmeri 1:72, koja se nalazi na poslužavniku za čaj preda mnom. Tata se upravo vratio s posla i pije limenku gorkog piva, a dim od njegove cigarete lebdi u večernjoj sunčevoj svetlosti.

„Vaše početno pitanje za deset bodova: koji je britanski vladar poslednji aktivno učestvovao u nekom vojnom okršaju?“

„Džordž V“, kaže tata.

„Džordž III“, kaže Viler, Isusov koledž, Kembridž.

„Tačno. Vaša bonus runda počinje pitanjem iz geologije.“

„Znaš li šta o geologiji, Braje?“

„Malko“, smelo kažem.

„Koje se od tri glavne vrste stena, kristalaste ili staklaste po izgledu, obrazuju hlađenjem i očvršćavanjem istopljene zemljane tvari...?“

Znam ovo, siguran sam da ovo znam. „Vulkanske!“, kažem.

„Magmatske“, kaže Armstrong, Isus, Kembridž.

„Tačno.“

„Zamalo“, kaže tata.

„Za eruptivne stene koje sadrže krupne upadljive kristale po imenu fenokristali kaže se da su po sastavu – kakve?“

Pokušaj. „Zrnaste“, kažem.

Džonson, Isus, Kembridž kaže: „Porfiritske?“

„Tačno.“

„Zamalo“, kaže tata.

„Porfirijinog ljubavnika, narativnu poemu u kojoj glavna junakinja zadavi svog voljenog svojom pletenicom...“ – čekaj, ovo zaista znam – „napisao je koji viktorijski pesnik?“ Robert Brauning. Radili smo je na engleskom prošle nedelje. Brauning je, znam da jeste.

„Robert Brauning!“, kažem, dajući sve od sebe da ne viknem.

„Robert Brauning?“, kaže Armstrong, Isus, Kembridž.

„Tačno!“, i publika u studiju počasti pljeskom Armstronga, Isusa, Kembridž, mada obojica znamo da je pljesak zapravo namenjen meni.

„Dodavola, Braje, otkud si to znao?“, pita tata.

„Prosto, znam“, kažem. Želim da se osvrnem i da mu vidim lice, da vidim smeši li se – ne smeši se često, naročito posle posla – ali ne želim da budem uobražen, te samo sedim mirno i posmatram njegov odraz, obasjan suncem, na ekranu teliša. On povuče dim iz pljuge, potom mi nežno položi ruku s cigaretom na teme, kao kardinal, pogladi me po kosi dugim požutelim prstima i kaže:

„Jednog dana ti ćeš biti tamo ako ne pripaziš“, i ja se nasmešim za sebe i osetim se pametan i bistar i, za promenu, bar jednom u pravu.

Naravno, tada se uobrazim, i pokušam da odgovorim na sva pitanja, i na sva pitanja pogrešim, ali to nije važno jer sam bar jednom nešto pogodio, i znam da ću jednoga dana pogoditi ponovo.

Mislim da je pošteno reći da nikada nisam robovao hirovima mode. Nije da sam *protiv* mode, samo što mi nijedan od svih glavnih omladinskih pokreta koje sam dosada preživeo nije

zbilja odgovarao. Na kraju krajeva, surova je stvarnost da za ljubitelje Kejt Buš, Čarlsa Dikensa, skrebla, Dejvida Atenbora i *Univerzitetskog izazova* nema bogzna šta u pogledu omladinskih pokreta.

To ne znači da nisam pokušavao. Neko vreme ležao sam budan i brinuo da nisam možda darker, ali mislim da je to bila samo faza. Uostalom, biti muškarac darker u osnovi znači oblačiti se kao aristokratski vampir, a ako postoji uloga koju nikada neću moći uverljivo da igram, onda je to uloga aristokratskog vampira. Jednostavno, nemam takve jagodice. Osim toga, biti darker znači da moraš da slušaš tu muziku, koja je jeziva.

To je, manje-više, bio moj jedini kratak susret s omladinskom kulturom. Pretpostavljam da bi se moglo kazati da se moj lični stil najbolje može opisati kao neobavezan no ipak klasičan. Više volim nabrane široke pamučne pantalone od farmerki, ali crne farmerke više od svetlih. Kaputi treba da budu teški, dugački i da se furaju s podignutim okovratnikom, šalovi treba da budu neznatno optočeni resama, crni ili bordo, i neophodni su od početka septembra do kraja maja. Cipele moraju da imaju tanke potplate i da ne budu odveć šiljate, a (ovo je vrlo važno) na farmerke treba obuvati samo crne ili smeđe cipele.

Ali, isto tako, ne plašim se da eksperimentišem, naročito sad kada imam priliku da iznova osmislim svoj izgled. I tako, dok mamin i tatin stari kofer leži otvoren na krevetu, ja preturam po nekim novim stvarima koje sam čuvao za ovaj poseban dan. Prva je na redu moja nova kratka debela radna jakna, neviđeno sabijena, teška stvar koja na meni malo podseća na magarca.* Prilično sam zadovoljan njome i tim njenim nagoveštenim

* Na engleskom se dotična vrsta jakne zove *donkey jacket*, doslovno magarca jakna. (Prim. prev.)

spojem umetnosti i teške fizikalije – „dosta je bilo ovog Šelija, odoh ja na neki asfalt“.

Tu je i pet košulja bez okovratnika, u probranim nijansama bele i plave, koje sam kupio za 1,99 funti po komadu na jednodnevnom izletu u Karnabi strit s Tonom i Spenserom. Spenser ih ne podnosi, ali ja mislim da su sjajne, naročito u kombinaciji sa crnim sakoom, polovnim, koji sam kupio za tri funte od dobrotvorne organizacije za pomoć starim licima. Morao sam da krijem taj sako od mame, ne zato što ona ima nešto protiv Starih Lica kao takvih, već stoga što smatra da je polovna roba prostačka i samo na korak od uzimanja hrane sa zemlje. Cilj ove moje kombinacije sakoa, košulje bez okovratnika i okruglih naočara jeste izgled kontuzovanog mladog vojnog oficira koji muca i ima svesku punu stihova, koga su vratili sa svirepog Fronta ali koji ispunjava svoju patriotsku dužnost tako što radi na farmi u jednom zabačenom selu u Glosterširu, gde se tamošnje stanovništvo odnosi prema njemu s grubom podozrivošću, ali ga potajno izdaleka voli vikarova prelepa, knjiška ćerka sifražetkinja, koja je u fazonu pacifizma, vegetarijanstva i biseksualnosti. Ovo je zaista sjajan sako. Povrh toga, on nije *polovan*, on je *starinski*.

Tu je zatim tatin smeđi somotski sako. Polažem ga pljoštimice na postelju i pažljivo presavijam rukave preko grudi. Spređa je jedva primetna čajna mrlja od pre dve godine, kada sam pogrešio i otišao u njemu na školsku igranku. Znam da je to moglo da se protumači kao pomalo morbidno, ali smatrao sam da bi to mogao biti lep gest, svojevrsno odavanje počasti. No verovatno je prvo trebalo da pitam mamu, jer kada me je ona videla kako stojim pred ogledalom u tatinom sakou, vrisnula je i gađala me šoljom čaja. Kada je konačno shvatila da sam to samo ja, briznula je u plač i pola sata ležala na krevetu i jecala, što je, moram da vam kažem, *pravi* gas neposredno

pred žurku. A kada se smirila, i ja najzad stigao u diskoteku, poveo sam sledeći razgovor sa Dženet Parks, ljubavlju mog života te nedelje.

- JA: Da igramo stiskavac, Dženet?
DŽENET PARKS: Lep sako, Braje.
JA: Hvala!
DŽENET PARKS: Odakle ti?
JA: Tatin je!
DŽENET PARKS: Ali zar ti tata nije... *umro*?
JA: Jeste!
DŽENET PARKS: Znači da si u sakou svog mrtvog tate?
JA: Tako je. Dakle, šta kažeš za taj stiskavac?

...i tada je Dženet stavila ruku na usta, zbrisala i stala da upire prstom i došaptava se sa Mišel Tomas i Semom Dobsonom, da bi zatim otišla i smuvala se sa Spenserom Luisom. Nije da mu zbog toga zameram niti šta slično. Uostalom, na fakultetu neće biti važno ništa iz moje prošlosti. Niko, izuzev mene, neće znati ništa od toga. Na fakultetu, to će biti samo lep somotski sako. Slažem ga i stavljam u kofer.

Mama ulazi, potom kuca, te brže-bolje zatvaram kofer. Iona-ko je već na ivici suza, ne treba joj tatin sako da se opet rasplače. Na kraju krajeva, uzela je slobodno prepodne posebno zato da bi mogla da plače.

„Znači, još malo pa si gotov?“

„Još malo.“

„Želiš li da poneseš šerpu za pomfrit?“

„Snaći ću se i bez nje, mama.“

„Ali šta ćeš da jedeš?“

„Ne jedem samo pomfrit, znaš!“

„Jedeš.“

„Pa dobro, možda ću početi da jedem i nešto drugo. Bilo kako bilo, tu je uvek zamrznuti pomfrit.“ Osvrćem se i vidim da joj, maltene, titra osmeh na usnama.

„Bolje bi ti bilo da kreneš, zar ne?“ Voz neće baš skoro, ali mama misli da je uhvatiti voz pomalo nalik na međunarodno putovanje avionom, i da treba da se čekiraš četiri sata pre polaska. Nije da sam leteo avionom niti šta slično, ali ipak, čudo da me nije naterala da odem da se vakcinišem.

„Krenuću za pola sata“, kažem, i zavlada tišina. Mama nešto govori, ali ne mogu sasvim da razaznam reči, što znači da je verovatno posredi nešto u smislu da se tata ponosi mnome ili šta već, ali ona odlučuje da to sačuva za kasnije, pa se okrene i ode. Sednem na kofer da ga zatvorim, zatim legnem na postelju i poslednji put pređem pogledom po svojoj sobi – da pušim, ovo bi bio trenutak kada bih zapalio cigaretu.

Ne mogu da verujem da se ovo zaista dešava. Ovo je samostalan zreo život, takav osećaj imam. Ne bi li trebalo izvršiti nekakav obred? U izvesnim zabitim afričkim plemenima sproveli bi nekakav čudesni četvorodnevni obred zrelosti koji bi podrazumevao tetoviranje i moćne halucinogene droge dobijene od žaba gatalinki, i seoske starešine koje mi mažu telo majmunskom krvlju, ali ovde, obred zrelosti svodi se na tri nova para gaća i guranje jorgana u najlonsku kesu.

Kada siđem, shvatim da mi je mama napravila paket, dve velike kartonske kutije u kojima se nalazi najveći deo sadržaja kuće. Razume se da je unutra i šerpa za pomfrit, lukavo skrivena ispod kompleta stonog pribora i posuđa, kao i toster koji sam marnuo iz *Ešvort elektrikalisa*, čajnik, primerak *Izvrskih jela s mlevenim mesom* i korpa za hleb sve sa šest brašnjavih zemički i veknom isečenog belog hleba. Tu je čak i rende za sir, a ona

zna da ne jedem sir. „Stvarno ne mogu da nosim sve te stvari, mama“, kažem, te ti simbolični i dirljivi poslednji trenuci mog života u mom dečačkom domu odlaze na prepiranje s mamom oko toga hoće li mi zatrebati mućkalica za jaja – da, imaću tamo gde da ispržim tost, da, ne trebaju mi i gramofon i zvučnici – a kada se pregovori najzad završe, suzili smo izbor na kofer, ranac s mojim stubom i knjigama, dve najlonske kese natrpane jorganom i jastucima i, na mamino navaljivanje, ogroman broj krpa za sudove.

Konačno je vreme. Uporno zahtevam da me mama ne prati na železničku stanicu jer je tako nekako moćnije i simboličnije. Stojim na pragu dok ona odlazi po novčanik i svečano mi gura u šaku novčanicu od deset funti, ispresavijanu toliko puta kao da je rubin.

„Mama...“

„Hajde, uzmi.“

„Ne treba, stvarno...“

„Hajde. I da paziš na sebe...“

„Hoću...“

„I trudi se da s vremena na vreme pojedješ neko sveže voće...“

„Trudiću se...“

„I...“, evo ga. Guta knedlu i kaže: „...znaš da bi se tata ponosio tobom, je l' tako?“, i ja je brzo poljubim u suve, napućene usne, i potrčim, u kratkim sprintovima, najbolje što mogu, na železničku stanicu.

U vozu stavljam slušalice i slušam traku koju sam lično pripremio naročito za tu priliku, traku s meni apsolutno najomiljenijim numerama svih vremena Kejt Buš. To je sasvim pristojna zbirka, ali kod kuće nemamo ljudski stereo-uređaj, te se na pola

pesme „The Man With The Child In His Eyes“ može čuti mama kako mi dovikuje iz prizemlja da su krmenadle na stolu.

Svečano otvaram svoje ganc novo izdanje Spenserove *Vilinske kraljice*, koju ćemo raditi u prvom semestru. Volim da mislim da sam pristojan čitač, bez predrasuda i sve to, ali to mi liči na običnu budalaštinu, te ostavljam *Vilinsku kraljicu* nakon prvih osamnaest stihova i, umesto toga, usredsređujem se na Kejt Buš i engleske seoske predele što hitro promiču mimo mene, i na to da izgledam zamišljeno i kompleksno i zanimljivo. Imam veliki prozor, četiri sedišta i sto samo za sebe, limenku koka-kole i tviks, i život bi trenutno mogla da mi ulepša samo neka privlačna žena koja bi ušla i sela naspram mene, i rekla nešto kao...

„Izvini, ali nisam mogla da ne primetim da čitaš *Vilinsku kraljicu*. Da nisi kojim slučajem krenuo na fakultet da studiraš engleski?“

„Da, jesam!“ kazao bih.

„To je prekrasno! Smem li da ti se pridružim? Uzgred, ja sam Emili. Reci mi, poznaješ li delo Kejt Buš...?“

I ja vodim razgovor tako prefinjeno, uglađeno i duhovito, i među nama se odvija tako opipljivo pražnjenje seksualne energije da se, kada se zaustavimo na stanici, Emili naginje preko stola i, stidljivo se grizući za punačku donju usnu, kaže: „Čuj, Brajane, jedva te poznajem i ovo nikada ranije nisam rekla nijednom muškarcu, ali možda bismo mogli da odemo u... hotel ili šta već? Mislim da više ne mogu da se obuzdam“, i ja pristajem s umornim osmehom, kao da želim da kažem „zašto ovo mora da mi se dogodi svaki put kada uđem u voz“, uzimam je za ruku i vodim u najbliži hotel...

Ali sačekajte malo. Za početak, šta ću da radim s ovim silnim prtljagom? Teško da mogu da se pojavim u hotelu s dve crne najlonske kese, zar ne? A zatim je tu i cena. Novac od onog letnjeg

posla već sam potrošio na smeštaj, a ček s novčanom pomoći ne stiže mi do sledeće nedelje i premda, u stvari, nikada ranije nisam odsedao u hotelu, znam da neće biti jeftino – četrdeset, možda i pedeset funti – i, suočimo se s time, sve će to trajati, šta, deset minuta ako budem imao sreće, najviše petnaest, a ja ne želim da pristupam tom presudnom trenutku seksualnog zanosa i da istovremeno brinem o tome koliko mi se on isplati. Pretpostavljam da bi Emili *mogla* predložiti da podelimo troškove sobe, ali moraću da odbijem da ne pomisli da sam cicija. Pa čak i ako bude navaljivala a ja pristanem, ipak će morati da mi dâ lov, i obavili mi to pre ili posle vođenja ljubavi, zacelo će naš susret izgubiti nešto od svoje setne, gorkoslatke čežnje. Hoće li pomisliti da sam čudak ako ostanem naknadno, da do kraja iskoristim hotelski smeštaj? „Draga Emili, naš čin vođenja ljubavi bio je i divan i neobično dirljiv. Možeš li sad da mi pomogneš da ubacim ove peškire u ranac?“ Uz to, je li zaista pametno da uskočim pravo u krevet s nekim s kim ću studirati? Šta ako se ta seksualna napetost između nas ispreči našem akademskom radu? U stvari, možda to ipak nije tako mudra zamisao. Možda treba da sačekam da upoznam Emili malo bolje pre no što uđemo u fizički odnos.

I kada se voz zaustavi na stanici, uviđam da mi je zapravo laknulo što je Emili samo plod moje mašte.

Odvlačim svoje najlonske kese i kofer sa stanice, koja se nalazi na brdu što gleda na grad. Ovde sam tek drugi put od svog intervjuja, i dobro, nije ovo ni Oksford ni Kembridž, ali je odmah iza njih. Najvažnije je da ima *tornjeva*. Onakvih kakvi se sanjaju.

3.

PITANJE: Koji je popularni roman Frensis Hodžson Bernet, napisan 1886. godine i odonda više puta dramatisovan, nadahnuo modu među dečacima da imaju dugu kovrdžavu kosu i oblače se u baršunasta odela s čipkanim okovratnicima?

ODGOVOR: *Mali lord Fontleroj.*

Evo šta sam napisao u odeljku „Hobiji i interesovanja“ na svojoj prijavi za Službu za smeštaj studenata: čitanje, film, muzika, pozorište, plivanje, badminton, druženje!

Očigledno, spisak ne otkriva mnogo. Nije čak ni sasvim istinit. „Čitanje“ je istina, ali svi navode čitanje. Kao i „film“ i „muziku“. „Pozorište“ je laž, ja *mrzim* pozorište. Zapravo sam igrao u nekim predstavama, samo nikada uistinu nisam video mnogo pozorišta, ako izuzmemo jednu putujuću obrazovnu priredbu o bezbednosti na putu koja mi se, iako izvedena poletno, srčano i uverljivo, nije dopala estetski. Ali moraš da se praviš da voliš pozorište – to je zakon. Ni „plivanje“ nije istina u strogom smislu te reči. *Umem* da plivam, ali samo onako kako ume da pliva svaka životinja koja se davi. Samo sam mislio da bi trebalo da ubacim nešto u fazonu sporta. Isto tako i „badminton“. Kada kažem da me zanima badminton, zapravo želim da kažem da kad bi mi neko uperio pištolj u glavu i prisilio me, pod pretnjom

smrću, da igram neki sport, i kada bi odbio da prihvati skrebl kao sport, onda bi taj sport bio badminton. Mislim, koliko teško može da bude? Eufemizam je i „druženje!“. Tačnije bi bilo „usamljen i seksualno neiživljen“, ali ujedno i nastranije. Uzgred, znak uzvika na kraju „druženja!“ treba da prenese jedan bezobziran, bezbrižan, neobuzdan stav prema životu.

Dakle, priznajem da nisam dao ljudima iz Službe za smeštaj bogzna šta čime bi se rukovodili, ali to i dalje ne objašnjava zašto su me stavili u ovu kuću sa Džošom i Markusom.

Sama kuća Ričmond zapravo je niz kuća od crvene cigle na vrhu veoma strmog brda iznad grada, prikladno smeštena nekoliko kilometara od najbliže autobuske stanice, tako da kada napokon stignem onamo, znoj mi je skroz probio kroz debelu jaknu. Ulazna vrata su već otvorena, a u predsoblje natrpani kutije, trkački bicikli i dva vesla, palica za kriket i štitnici, oprema za skijanje, boce s kiseonikom i ronilačko odelo. Liči na pljačku prodavnice sportske opreme. Spuštam kofer odmah do vrata i, s rastućim osećajem zabrinutosti, preskačem tu gomilu sportske robe da bih pronašao svoje nove cimere.

Kuhinja je jarko osvetljena i institucionalna i miriše na izbehljivač i kvasac. Pored sudopere dva mladića, jedan krupan i plav, drugi tamnopus, zdepast, s bubuljičavim glodarskim licem, pune vodom praznu najlonsku kesu za đubre pomoću gumenog creva za tuš. Iz kasetofona trešti „She Sells Sanctuary“ grupe *Kalt*, i ja neko vreme stojim na vratima i govorim „Ćao!“ i „Zdravo!“; dok plavušan konačno ne podigne glavu i ugleda me s mojim crnim najlonskim kesama.

„Zdravo! Stigao je đubretar!“

Malčice stiša muziku, doskakuće kao druželjubivi labrador i snažno mi stegne ruku, i ja shvatim da je to prvi put da sam se rukovao s nekim svojih godina.

„Ti mora da si Brajan“, kaže. „Ja sam Džoš a ovo je Markus!“

Markus je sitan i prištav, i sve crte lica zbijene su mu u sredini, iza pilotskih naočara koje baš ne uspevaju da mu podare izgled nekoga ko ume da upravlja avionom. Odmeri me od glave do pete svojom pacovskom facom, šmrkne i opet preusmeri pažnju na najlonsku kesu za đubre. Ali Džoš nastavlja da ćaska, ne čekajući odgovore, a glas mu je kao iz filmskih novosti. „Kako si došao ovamo? Javnim prevozom? Gde su tvoji? Jesi li dobro? Mocar si do gole kože.“

Džoš na sebi ima tamnocrvene ženske čizmice, baršunasti bež sako – to je *baršunasti* sako – ljubičastu košulju sa puf-rukavima i crne farmerke koje su toliko uske da se zbilja može razaznati položaj svakog pojedinačnog testisa. Ima Tonovu frizuru, Ženskasti Viking, obeležje okorelog „metalca“, ali ovde upotpunjenu privremenim paperjastim brkovima; svojevrstan kicoški, kavaljerski imidž zbog koga, maltene, izgleda kao da je zaturio mač.

„Šta je u kesi?“, pitam.

„Domaće pivo. Mislili smo da je bolje da što pre pokrenemo vrenje. Naravno, možeš da učestvuješ ako želiš, samo ćemo podeliti troškove na tri dela...“

„Aha...“

„To je cener sada, za kvasac i koncentrat hmelja i cevi i bure i sve ostalo, ali za tri nedelje, uživaćeš u tradicionalnom jorkširskom gorkom pivu za šest penija po čaši!“

„Dogovoreno!“

„Markus i ja smo ozbiljni proizvođači; imali smo ilegalnu pecaru u spavaonici, zaradili lepe parice. Mada smo, slučajno, i oslepeli dvojicu učenika!“

„Zajedno ste išli u školu?“

„Dabome. Spojeni smo kukovima, jelda, Markuse?“ Markus šmrkne. „Gde si ti išao u školu?“

„O, sigurno nisi čuo...“

„Proveri.“

„Lengli strit.“

Ništa.

„Gimnazija Lengli strit.“

Ništa.

„Sautend?“, pokušavam. „Eseks?“

„Jok! Skroz si u pravu, nikada nisam čuo za nju! Hoćeš da ti pokažem tvoje odaje?“

Penjem se za Džošom na sprat, a za nama se vuče Markus, i ulazimo u predsoblje sivo poput oklopnjače i ukrašeno uputstvima o tome šta činiti u slučaju požara. Prolazimo pored njihovih novih soba, punih kutija i kofera ali i dalje očito prostranih, i na kraju hodnika Džoš cimne vrata od nečega što na prvi pogled liči na zatvorsku ćeliju.

„Izvol'te! Nadamo se da ne zameraš, ali raspodelili smo sobe pre no što si stigao.“

„Aha. Dobro...“

„Bacali smo novčić. Želeli smo da se raspakujemo, da se smestimo, znaš.“

„Naravno! Razumem!“ Osećam da su me namagarčili i odlučujem da više nikada ne verujem čoveku u baršunastom sakou. Sada je štos da se izborim za svoja prava a da ne budem upadljivo nepopustljiv.

„Baš je *mala*“, kažem.

„Sve su male, Brajane. I jesmo bacali novčić, otvoreno i pošteno.“

„Kako se baca novčić za troje ljudi?“

Tišina. Džoš se mršti, a usta mu se miču bez zvuka.

„Uvek možemo opet da bacamo ako nam *ne veruješ*“, ozlojeđeno prošmrca Markus.

„Ne, nije to, samo...“

„Pa dobro, onda ćemo te ostaviti da se smestiš. Drago nam je što si s nama!“, i otrče natrag ka svom domaćem pivu, sašaptavajući se.

Gajba mi izgleda kao da su u njoj kopali. Soba ima draž i atmosferu mesta na kom se odigralo ubistvo: dušek za jednog na metalnom ramu, garderobni ormar i radni sto od istovetne šperploče i dve male police od ultrapasa koji liči na drvo. Tepisi su blatnjavomrki i kao da su istkani od zbijenih stidnih dlaka. Prljavi prozor iznad radnog stola gleda na kontejnere za smeće u podnožju, dok jedan uramljeni znak upozorava da se upotreba lepka na zidovima kažnjava smrću. Ipak, želeo sam potkrovlje, potkrovlje sam i dobio. Bolje mi je da se pomirim s tim, valjda.

Najpre moram da povežem stub i pustim *Never for Ever*, veličanstveni treći album Kejt Buš. Ostale ploče slažem kraj gramofona i vodim kratku internu raspravu o tome koji album treba da stoji na vrhu, licem okrenut sobi; probam s albumom *Bitlsa Revolver*, sa *Blue* Džoni Mičel, pa s Dajanom Ros i *Suprim-sima* i Elom Ficdžerald, da bih se naposletku odlučio za svoj potpuno novi snimak Bahovih *Brandenburških koncerata*, na etiketi *Mjuzik for pležer*, koji sam nabavio za samo 2,49 funti.

Zatim raspakujem knjige i isprobavam kako sve mogu da ih poređam na police od ultrapasa; abecednim redom po piscima, abecednim redom po piscima ali dalje razvrstane po temi; žanru; nacionalnosti; veličini; i na kraju, što je i najupečatljivije, po boji – na jednom kraju crni *Pengvinovi* klasici, koji blede do belih *Pikadora* na suprotnom kraju, s pedljem zelenih *Viragovih* izdanja u sredini spektra, koja još nisam stigao da pročitam ali svakako hoću. Jasno, to potraje neko vreme, a kada završim već je mrak, te stavljam lampu na radni sto.